

עוד ל"צ דתרגמו בתרגום חונקלום ויוצ"ע, ואמר להון משה "אוריכו" עד דאשמע מה דאתפקד מן קדם ד' על די לכון ע"כ, ומפרשים "עמדו" מלשון המתנה. חולם בתרגום ירושלמי כ' ואמר להון קומו ושמועו מה די פקיד מימרא דד' לכון ע"כ, דעמדו פירושו קימה ממש, ול"צ למה היתה כאן דין עמידה, ומהו שורש וצאור פלוגתתם.

הבית

לחן חסידים

עוד ל"צ דכתב צראצ"ע עמדו פתח אוה"מ, וכ"כ הרצנו בחיי צשם פירש"י וז"ל, המתינו לי פתח אוה"מ ואשיב לכם ע"כ. ול"ע האין יוכלו להמתין בפתח אוה"מ ממש, הרי עמאים אסורים ליכנס צאור"מ בחיוב כרת, וכ' המשך חכמה הכוונה עמדו בחוץ מן הקלעים, ע"ש. אבל עיקר הדבר ל"צ.

ושמעתי מידידי הרב יעקב שפירא שליט"א, דכתב צראצ"ע ר"פ ויקרא (ח', ח') ובסו"פ נשא, (ז', פ"ט) ממשמעות הפסוקים ודרשת התו"כ וספרי, דמשה צא לאור"מ ושם שומע את קול הדיבור ע"ש. ויש להסתפק בהא דכתב הרמז"ס צפ"ז מהל' יסודי התורה ה"ו כל הנביאים אין מתנבאים בכל עת שיראו, משה רבינו אינו כן אלא וכו' מתנבא בכל עת שנא' עמדו ואשמע מה יאמר ד' לכם ע"כ, אם הוי דוקא מאור"מ, שדבור מאור"מ הוא מתנאי גוף הנבואה, או"ד הוי רק סדר דנבואה דנא' מאור"מ, אבל אה"נ שייך נבואה על המקום אפי' חוץ לאור"מ כמו כאן צפרשת פסח שני, ורק עפ"י רוב הסדר ה"י מאור"מ, ול"ע.

ונראה מדהרמז"ס פ"ז מיסוד"ת ה"ו לא הזכיר ענין אוה"מ כלל, משמעות דבריו דמשה רבינו מתנבא בכל עת שיראה בכל מקום, ולא בעינן אוה"מ דוקא. ויעוי' בלשון הרמז"ס צפיהמ"ש בסנהדרין פ' חלק ביסוד השביעי שכתב וז"ל, והענין הרביעי כי כל הנביאים לא תנוח עליהם רוח הנבואה צראונם אלא צראון הש"י וכו' ומשה רבינו ע"ה בכל עת שיראה אומר (צמדצר ט') עמדו ואשמע מה יאמר ד' לכם. ונאמר (ויקרא ט"ז) דבר אל אהרן אחיך ואל יצא בכל עת אל הקדש, אמרו חז"ל (ת"כ ר"פ אחרי) אהרן צבל יצא ואין משה צבל יצא ע"כ. וציאור הראי' השני' של הרמז"ס הוא, דאם משה ה"י כשאר נביאים, והוי ספק אם הדיבור נענה אליו, אז גם משה ה"י צבל יצא כמו אהרן, ואינו יכול לצא בכל עת שיראה, אבל השתא שמשה שואל בכל עת שיראה ונענה, אינו צבל יצא, ויכול לצא בכל עת שיראה, וראי' ששואל בכל עת שיראה, אבל אה"נ גם שייך לשאל הדבור מחוץ לאור"מ, וכנ"ל. וע' צראצ"ע פ' וזאת הצרכה (ל"ד, י') שכתב וז"ל, אשר ידעו ד' פנים אל פנים, שהיה לצו גם צו, ומדבר אליו בכל עת שרואה, כענין שנא' (שמות ל"ב, ל') ועתה אעלה אל ד', עמדו ואשמע מה יאמר ד' לכם ע"כ, ודו"ק.

והנה כתיב צפ' בלק (כ"ג, י"ח) וישא משלו ויאמר קום בלק ושמע האזינה וגו', ופירש"י וז"ל, קום בלק, כיון שראהו מלחק צו, נתכוון לצער, עמוד על רגליך, אינך רשאי לישב ואני שלוח אליך בשליחותי של

אמר להם

כמו דבור, ובשציל זה היו לריכין לעצול. והנה מתחלה אמר לו הקצ"ה למשה הנה אנכי צא אליך בעצ הענין בעבור ישמע העם בדברי עמך, דהיינו שהקריאה והדבור יהיו רק עם משה בלבד, והם ישמעו מה שהקצ"ה מדבר עם משה, ואם היה כן לא היתה שמיעתם נחשבת כמו דבור, רק הי' זה כהרהור בלבד, מאחר שהם אינם שייכים לעצם הקריאה שמפי הקצ"ה, רק כשומעים מן האז מה שהקצ"ה מדבר עם משה, ופשיטא דאז אין שמיעתם כעונה ולא היו לריכין לעצול, אבל כיון שהשיבו שהם רוצים לשמוע ממך כפירש"י שם, דהיינו שהדבור יהא מוסב אליהם ולא אל משה, א"כ הרי הם שייכים לעצם הקריאה והדבור שמפי הקצ"ה, ושמיעתם כעונה, ומש"ה לריכין לעצול ע"כ.

ועד"ז אמר מרן הגר"מ הלוי שליט"א, דנצואה שהנציא צא בשליחות הקצ"ה למסור נצואתו לאיש מסוים, אין זו סתם מסירות נצואה בעלמא, והמתנצא שומע, אלא הנצואה מוסב אליו דוקא, וא"כ הנציא והמתנצא תרומתו שייכים לעצם הנצואה שמפי הקצ"ה, וגם על המתנצא חל דין שמיעה לדבר ד' המוסב אליו, וזהו מחייב דין עמידה על המתנצא, וזהו שא"ל בלעם לצלק עמוד על רגליך, איך רשאי לישב ואני שלוח אליך בשליחותו של מקום, וכן כשא"ל אהוד דבר אלהים לי אליך, כתיב ויקם מעל הכסא, דאין זו משום הזכרת השם כלל, אלא משום הדין שמיעת דבר ד' למתנצא, חל דין עמידה עליו. וילפי' בירושלמי דה"ה לעניי

מקום ע"כ. ול"כ מה כתוב כאן. ואמר ידידי הנ"ל שליט"א בשם מרן הגר"מ מאיר הלוי שליט"א, דאיתא בשו"ע או"ח סי' נ"ו ס"א וז"ל, ויש לעמוד כשענין קדיש וכל דבר שצדוקה ע"כ. וכתב בצאור הגר"א סק"צ וז"ל, ירושלמי "דבר אלקים לי אליך" מכאן א"ר אלעזר כד ענין אמן יהא שמי' רבה וכל דבר שצדוקה צעי למיקם ארגלוהי ע"כ. וכתבו בדרכי משה ומג"א שהוא מהירושלמי שהוצא בהגהות שלטי הגבורים על המרדכי פ' תפלת השחר סי' נ"ג אות ה' ע"ש. ול"כ דהתם בשופטים (ג', כ') כתיב "ויאמר אהוד דבר אלקים לי אליך, ויקם מעל הכסא", עגלון מלך מואב קם, ומאי שיאטי' לחיוב עמידה בשעת עני' לדבר שצדוקה.

ואמר מרן הגר"מ הלוי שליט"א, עפי"מ דכתיב צפ' יתרו (י"ט, ע') "ויאמר ד' אל משה הנה אנכי צא אליך בעצ הענין בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם ויגד משה את דברי העם אל ד'. ויאמר ד' אל משה לך אל העם וקדשתם וגו'". ופירש"י וז"ל, ויאמר ד' אל משה, אם כן, שמזיקין לדבר עמם, לך אל העם ע"כ. וכתב בספר חדושי מרן רי"ז הלוי וז"ל, נראה הציאור בזה, עפי"מ דאיתא בצרכות דף כ' אלא מאי הרהור כדבור דמי יוציא בשפתיו כדאשכחן בסיני ע"כ, ובחוס' שם ז"ל פירוש אע"ג כדבור דמי לענין שיאל, מ"מ לאו כדבור דמי לענין שיהא צע"ק אסור להרהר, כדאשכחן בסיני דהי' שם דבור, והיו לריכין לעצול, ואע"פ שהיו שותקין שומע כעונה עכ"ל, הרי דבסיני היתה נחשבת שמיעתם

על כל דבר שצדושה, שכיון שהיו ענייה להמשמיע, שוב טעון עמידה עכ"ד, ודפח"ת.

הנה תניין במסכת סנהדרין דף נ"ה: המגדף אינו חייב עד שיפרש השם, אמר ריב"ק בכל יום דנין את העדים צכינאי יכה יוסי את יוסי, נגמר הדין לא הורגין צכינאי אלא מוסיאין כל אדם לחון שואלין את הגדול שציניקן ואומר לו אמור מה שמעת צפירוש והוא אומר והדיינין עומדין על רגליהן וקורעין וכו', ובגמ' דף ס. עומדין מנלן, א"ר ינחק בר אמי דאמר קרא ואהוד צא אליו והוא יושב בעליית המקרה אשר לו לבדו ויאמר אהוד דבר אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא, והלא דברים ק"ו ומה עגלון מלך מואב שהוא נכרי ולא ידע אלא צכינאי עמד, ישראל ושם המפורש על אחת כמה וכמה ע"כ. וכתב הריא"ז וז"ל, והלא דברים ק"ו, ומה עגלון מלך מואב שהוא גוי ולא ידע אלא צכינאי עמד, ישראל ושם המפורש על אחת כמה וכמה. ואי קשיא א"כ השומע הזכרת השם מחזרו, אע"פ שלא שמע צרכת השם, יהא חייב לעמוד, דומיא דעגלון מלך מואב. י"ל דעגלון מלך מואב שעמד מפני שהיה צא אליו בשליחות השם כדכתיב דבר אלהים לי אליך, מיכה היכא דשמע צרכת השם כ"ש שחייב לעמוד ע"כ. ול"ב.

ולפימש"כ מצוהרת היעב תי' הריא"ז, דעגלון מלך מואב שעמד מפני שהי' צא אליו בשליחות השם, דכתיב דבר אלקים לי אליך, אליך דייקא, ואין זה משום הזכרת השם כלל, אלא דין עמידה על

המתנבא, דהנבואה צא אליו בשליחות השם, והנבואה מוסב אליו דוקא, והיו דין עמידה על קצלת נבואה, וא"כ היכא דשמע צרכת השם צמם המפורש ולא רק צכינאי, והעדות מוסב אל גדול הדיינין כדי שידע העדות להרוג המגדף, כ"ש שחייב לעמוד. ולפ"ז דוקא עגלון וצ"ד שהנבואה והשם מוסבים אליהם והוזכר בשצילם, אבל אחר השומע מן הצד, שאין הנבואה והשם מוסב אליו, לא יתחייב לקום, ודלא בהמנחת חינוך במלוא ע' שכתב דלאו דוקא צ"ד, אלא כל השומע ושומע מפי שומע נריכים לעמוד מהאי קרא דעגלון ע"כ, ולפימש"כ דוקא עגלון וצ"ד שהנבואה והשם מוסבים אליהם והוזכר בשצילם, אבל אחר השומע מן הצד, שאין הנבואה והשם מוסב אליו, לא יתחייב לעמוד, וכמש"כ.

המחבר

ולפי"ז אמר ידידי הדגול הר"י שפירא שליט"א לצאר פלוגתת התרגומים, דתרגום אונקלוס ויוצ"ע ס"ל שהדבור נריך להיות מאוה"מ, וזהו דא"ל משה המתינו עד דאשמע מה דאחפקד מן קדם ד' על דלכון, היינו בשצילכם, והמתינו מחוץ לאוה"מ, וכמש"פ המשך חכמה את דברי הראב"ע. אבל התרגום ירושלמי ס"ל שהיו דבור נבואה אל העמאים ממש, כדכתיב "עמדו ואשמע מה יצוה ד' לבם". ותרגם התרגום ירושל' מה די פקד מימרא דד' לבון, לכם כפשוטו, דהיינו שהדבור מוסב אליהם, ולא רק אל משה, א"כ הרי הם שייכים לעלם הנבואה והדבור שמפי הקצ"ה, שטעון עמידה, וע"כ לשיטתו פירש דעמדו היינו קומו, שנא' חיוב עמידה, וזהו